

RECENZIO:

Érted-é, mit csinálsz?**Pap Ferenc, Az egyházi év, Budapest: KRE/L'Harmattan, 2016**

Lelkészi körökben sokat szoktuk idézni azt a kérdést, amit Fülöp tett fel a szerecsen komornyiknak, aki éppen Ézs 53 fejezetét olvasta (Ap-Csel 8,30). A szerecsen komornyik legalább tisztában volt azzal: nem érti, hacsak valaki meg nem magyarázza! Analógiásan mi is sokszor kérdezzük, amikor újságot olvasunk, vagy televíziót nézünk: érted-é, amit mondasz? érted-é, amit írtál? – mert a tartalomtól sokszor az derül ki, hogy szavaid súlyát nem mérted föl! Ezúttal azonban hozzánk intéz Pap Ferenc könyve kérdést, s nekünk, lelkeseknek is el kell fogadnunk a kérdést: vajon tisztában vagyunk-e mindazzal, amit az éves igehirdetés során tennünk kell, vagy amit éppen teszünk, de nem döbbszünk rá tetteink súlyának? A szerző joggal érzi, hogy az egyházi év különböző alkalmainak jelentősége (ha eltekintünk az ún. sátoros ünnepektől) sok esetben megkopott; valóban: mind a racionalizmus, mind a pietizmus sokat rontott a nemes egyházi tradíción, s az utóbbi évtizedekben egyre általánosabb lett, hogy a *lectio continua* egyébként helyes írásmagyarázati elve nem kíváncsi mellékhatásaként nem törődünk azzal a nemes tradícióval, amivel az egyházi év megajándékoz bennünket. Az utóbbi évek konzum-szokásai pedig már azzal fenyegetnek bennünket, hogy nem csak az év, de a hét besztása is veszélybe kerültek, ami nem csak az egyházat, hanem az egész társadalmat fenyegeti. Pap Ferenc ezzel a problémával teljesen tisztában van, s ennek hatása alatt ír. „Civilizációs betegség egyúttal az is, hogy a vásár- és ünnepnapok relaxációval és pihenéssel egybekötött megszentelése a mindennapok ritmusának megtörésével együtt megszűnt. Az emberek tulajdonképpen előre leélik életüket...” (112. lap) Ugyanakkor persze legnagyobb súllyal az egyházi élet atrófiáját fájlalja a szerző, s ennek kíván ellene tenni: „Röviden rá kell mutatnom arra is, hogy habár az őszinte szembenézés mindaddig el-

maradt, de magyar református egyházunkat az elmúlt több, mint két évtizeden összességében az istentiszteleti élet általános és nagyfokú beszűkülése jellemezte az infrastrukturális fejlődés és az intézményhálózat bővülés ellenére, ami valójában az egyház(i élet) kimondatlan, példátlan és elgondolkodtató leépülését jelenti.” (26. lap) Nyilván ezen óhajt segíteni ez a könyv is!

Mindenek előtt azt kérjük az olvasótól, hogy ne ijedjen meg a könyv terjedelme miatt: ha valaki tényleg átolvassa a 771 lapot, akkor inkább rövidek, semmint hosszúnak fogja találni Pap Ferenc munkáját. Nem egyszerűen esszéről, vagy tanulmányról van szó: a szerző kifejezetten kézikönyvet ad kezünkbe, hiszen a „Melléklet” maga is majd 360 lapot tesz ki – s a könyv értékes része. Források közléséről van szó, a 11. századtól kezdve napjainkig, századokra lebontva, ökömenikus kitekintésben. Reformátusok számára természetesen a 16. század nagyon értékes. 20 dokumentumot közöl a szerző, de a 17. század is igen gazdag – ha mai prédikátor végigolvassa ezeket, talán néhol már fel se ismeri saját anyanyelvét! Pap Ferenc mindazáltal úgy véli, hogy ezeket állandóan forgatnunk igen hasznos lehet.

A könyv derekas része mindazáltal a bemutatás és az analízis. Egyetérthetünk a szerzővel, hogy szempontja kettős: egyrészt történetileg szeretné bemutatni, hogy mind az egyházi év fogalma és alakulása, másrészt az egyes ünnepek alkalmi hogyan jöttek létre, s milyen változásokon mentek keresztül a századok során. Ugyanakkor azonban a bemutatás mindig párosul a tartalom teológiai értékelésével is – végső soron egyházi ünnepeinknek az az értelme, hogy mindig az evangéliumot közlik, mindig igehirdetést tartalmaznak, s megszólító jellegűek. A könyv ugyanakkor mindig ütköztet is bennünket a ma meg tapasztalható valóságával, néhol kifejezetten kritikai hangvétellel. Egy idézet elárulja, hogy mennyire a mában gyökerizik a történeti visszatekintés is: „Manapság gyakran hallott és hangoztatott érv, hogy *mindig* Advent van, mert a keresztyén egyház Krisztusra vár *mindig*; a gyülekezet számára *mindig* Pünkösd van, mert a Szentlélek vezetése alatt és erőterében élünk *mindig*. Továbbmenve az *igazi* Karácsony és az *igazi* Húsvét, az *igazi* Nagypéntek akkor van, amikor az ember *igazán* átéli és megérti Karácsony, Hús-

vét és Nagypéntek valóságát és üzenetét. Folytathatnánk a sort, de érezzük, hogy ezek az egyházi évben konkrétan megjelenő, de az ünneplő közösség gondolataiban és hitében egységet alkotó tények nem szolgálnak mentségül arra nézve, hogy ünneptelenségünket és igénytelenségünket magyarázgassuk, igazoljuk...” (86. lap)

Nehéz bármit is kiemelni e kötet gazdagságából! Egy-két szubjektív dolgot említsünk, ami a jelen sorok írójának nagyon tetszett. Így például a karácsony tárgyalásakor nem csak a testté lett Ige ünnepének történetére tér ki a szerző, hiszen európai kultúránkban a karácsony már szinte szekuláris ünneppé lett: olyan emberek is állítanak karácsonyfát, vagy vesznek ajándékot, akik önmagukat nem mondják hitvalló keresztyéneknek. A 158k lapokon található gondolatok korrektül felhívják arra a figyelmet, hogy a gazdag keresztyén hagyomány *paraliturikus* cselekményeket hívott életre, amelyek aztán láthatók a különböző szokásokban. Ezekre nem föltétlenül kell a lelkésznek nemet mondaniuk, ugyanakkor vigyázni kell arra, hogy e népszokások ne vegyék át tényleges liturgia szerepét. Saját szavaimmal megismételve: a szokások immunizáló hatására kell vigyázzon a lelképásztor, mert amennyire őrzik a szokások a régi emlékeket, úgy el is fedhetik magát az üzenetet.

Kifejezett örömmel olvastam a 187–208. lapokon a „Böjtelő”, ill. „Nagyböjt” fejezeteit. A vulgáris felfogás, miszerint a böjt csak római-katolikus szokás, s a reformátusok nem gyakorolják, nem felel meg a valóságnak – eleink gyakorolták a böjtöt. A történeti áttekintés mellett különösen jó az a teológiai integráció, amit itt olvashatunk a könyvben (ha jól látom, R. Bohren befolyása itt jelentős volt Pap Ferenc gondolkodásában). Az egészségügyi diéta gondolatát a szerzővel együtt visszautasítva helyeselhetjük az alábbi sorokat: „A böjtölés nem öncél és bibliai értelemben nem az ember részéről lekötelező mutatvány az istenség irányában, hanem egyszerre az egyén és a közösség javát munkáló, konkrét vallási tartalmakkal és cselekvéssel egybekötött gyakorlat.” (207. lap) Tehát nem egyszerűen lemondás valamiről, hanem készülés Isten elé – nem csak testi-fizikai, hanem lelki-spirituális tartalom van benne!

Hasonlóan örvendetes tisztázás volt a *lectio continua* és a Bibliaolvasó Kalauz (Losungen) viszonyának tisztázása: a Kalauz nyilván jóval későbbi, mint a reformátori elv. Pap Ferenc meg is fogalmazza e tisztázódás követelményeit: „A folyamatos bibliaolvasás mellett határozottabban kellene felkínálni és közkinccsé tenni az ünnepi igeszakaszokat is” (357. lap) – ez volt köztudottan Kálvin gyakorlata is!

A könyv gazdagságát persze e néhány sor nem tudja összefoglalni, de talán meggyőzheti az olvasót, hogy ez a könyv minden református lelkész könyvtárában meg kell legyen – s csak kívánni tudjuk, hogy minél többen forgassák, használják, s tanulságát használják fel a gyülekezetek javára!

Karasszon István